

Šiaulių miesto pramonės įmonių veiklos ir investicijų vertinimas

Leonas Simanauskas

Profesorius socialinių mokslų
habituotas daktaras
Vilniaus universitetas
Ekonominės informatikos katedra
Saulėtekio al. 9, 2040 Vilnius

Violeta Damašienė

Doktorantė
Vilniaus Gedimino technikos universitetas
Verslo ekonomikos katedra
Saulėtekio al. 11, 2040 Vilnius

Straipsnyje nagrinėjamos pramonės įmonių veiklos Šiaulių mieste problemos. Remiantis ekonominių santykių rodiklių analize, įvertintos pagrindinės neefektyvios veiklos priežastys. Investicijų dinamikos analizė leidžia apžvelgti ir įvertinti palankius investavimo sprendimus, prognozuoti investicijų pasiskirstymą pagal išteklių grupes.

Straipsnio tikslas – įvertinti Šiaulių pramonės įmonių veiklos didinimo galimybes, atsižvelgiant į prognozuojamų investicijų apimtį ir struktūros kitimą, bei pasiūlyti būdus pagerinti investicinius sprendimus.

Tyrimo metodika

Tyrimo paskirtis – remiantis kompleksine pramonės įmonių plėtros rodiklių analize ir kiti mo priklausomybe, išryškinti įmonių pajėgumų plėtojimo, investavimo lygį.

Atliekant tyrimus naudoti:

- lyginamosios analizės metodas, tiriant tam tikrų laikotarpių veikiančių pramonės įmonių santykių rodiklių dinamiką;
- anketinės apklausos metodas, nustatant pagrindinius ekonominės veiklos pokyčius įmonėse;
- įmonių santykių rodiklių ir investicijų dinamikos analizė, naudojant pirminius gautus apklausos duomenis ir antrinius duomenis, gautus iš valstybės institucijų, Statistikos departamento šaltinių, Vyriausybės programų;
- investicijų dinamikos analizė.

Pabrėžiama esminių vidinių pranašumų ir įmonių veiklai palankių išorinių galimybių derinimo reikšmė. Tikslinė apklausa Šiaulių miesto pramonės įmonėse buvo atlikta 2000 m. rugpjūtį, taikant struktūrizuotą jos formą (pagal paruoštą klausimyną). Tyrimo analizei pasirinkti tokie esminiai požymiai:

- 1) įmonių dislokacija (geografinė padėtis);
- 2) įmonių veiklos pagrindinių ekonominių rodiklių dinamika;
- 3) investicijų dinamika.

Atliekant Šiaulių miesto pramonės įmonių veiklos tyrimą, išskirti trys laikotarpiai: 1995–1997 m., 1998–2000 m. ir 2001–2003 m. Įmonių plėtros galimybėms nustatyti naudota finansinė analizė, kuri yra įmonės veiklos analizės dalis. Įmonių būklei įvertinti naudojami santykiniai rodikliai, kurių tarpusavio ryšių anali-

zė padeda atskleisti esminius įmonių rezervus ir galimybes.

Siekiant prognozuoti įmonių veiklos efektyvumo didinimo galimybes, tirta 40 įmonių, veikiančių Pramonės ir Gubernijos rajonuose, kur yra daugiausia pramonės įmonių. Įmonių išsidėstymas rajonuose netolygus. Pramonės rajone daugiausia yra naujų įmonių, patogus susisiekimas, palankios jų plėtros galimybės. Nemažai Gubernijos rajono įmonių, suirus socialistinei sistemai, bankrutavo, likviduotos ar nevykdo veiklos. Kita įmonių grupė – lyderės, kurios numato tolesnę aktyvią ir pelningą veiklą: „Gubernija“, „Naujoji Rūta“, „Putokšnis“, „Venta“, „Šiaulių stumbras“. Trečia grupė – veikiančios įmonės, ne lyderės. Dabar vyksta įmonių koncentracija, todėl daugelis individualių įmonių jungiasi arba kuriamos uždarnosios akcinės bendrovės [7, p. 61].

Įmonių veiklos vertinimas

Vertinti ir tarpusavyje palyginti įmonių ekonominę veiklą, jos kitimą per laiką gerai tinka santykiniai rodikliai. Iš jų labiau apibendrinti yra pelningumo rodikliai. Pardavimų pelningumą parodo bendrojo pelningumo rodiklis, apibūdinantis ribinį įmonės pelningumą, susijusį su pagrindine jos veikla. Tiksliau apibūdinti įmonės finansinę situaciją skaičiuotas grynasis pardavimų pelningumas, kuris parodo, ar produktai (paslaugos) parduodami pelningi. Pelningumo rodikliai kompleksiskai atspindi ne tik finansinių įmonės veiklos rezultatą, bet ir jos efektyvumą.

Kita finansinių santykinųjų rodiklių grupė naudota vertinti įmonių gebėjimą įvykdyti trumpalaikius finansinius įsipareigojimus – mokumą. Įmonės verslo rizika labiausiai susijusi su jos mokumu ir sugebėjimu iš savo ūkinės-gamybinės veiklos gauti pelną.

Įmonės veiklai svarbu, kad trumpalaikis turtas būtų kuo didesnis palyginti su trumpalaikiais įsipareigojimais. Įmonių praktika rodo, norint išlaikyti finansinę pusiausvyrą, laiku įvykdyti trumpalaikius įsipareigojimus, būtina, kad trumpalaikis turtas viršytų įsipareigojimus du kartus (tą santykį išreiškiantis bendrasis trumpalaikio likvidumo koeficientas būtų didesnis už 2). Yra šio rodiklio saugumo riba, t. y. jis negali būti mažesnis kaip 1,2 [12, p. 283]. Galimi įvairūs įmonės pelningumo ir mokumo ryšio variantai, tačiau esminiai yra šie:

1) įmonės gali būti mokios, bet nepelningos, tada jos turi keisti savo veiklos kryptį bei strategiją ir siekti naujų, pelningų veiklos sričių;

2) pelningos, bet nemokios įmonės gali būti greičiau išstumtos iš verslo.

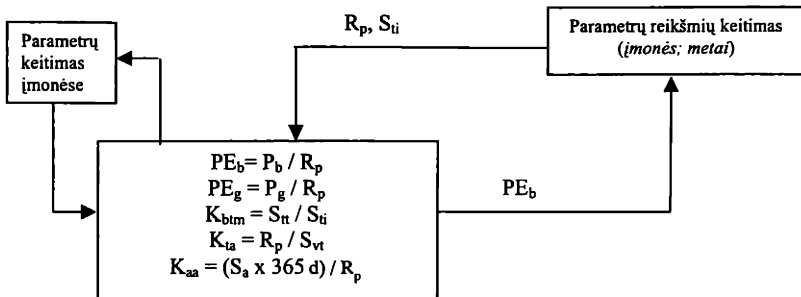
Pagrindinės įmonių žlugimo priežastys yra ne tiek nemokumas, kiek blogas turimų išteklių valdymas, darantis lemiamą įtaką mokumui. Todėl svarbu įvertinti likvidaus turto išteklius ir efektyvų jo valdymą. Vienas iš veiklos efektyvumo rodiklių yra viso turto apyvartumo kartais rodiklis. Įmonių praktika rodo, kad turto apyvartumo rodikliai priklauso nuo įmonės veiklos specifikos. Geras turto apyvartumo rodiklis yra 1,6–1,8 [12, p. 282]. Veiklos efektyvumas išreiškiamas kaip gebėjimas efektyviai naudoti turimą kapitalą didinti pelningumą bei likvidumą ir sudaryti ekonominio augimo prielaidas.

Duomenys šioms pelningumo rodikliams apskaičiuoti imti iš pelno (nuostolio) atskaitų ir įmonių balansų. Bendra įmonės santykinųjų rodiklių vertinimo schema pateikiama 1 paveiksle.

Tirtų įmonių bendrojo pelningumo dinamika pateikiama 2–4 paveiksluose.

Iš 2 paveikslu matyti, kad įmonių pasiskirstymas pagal bendrojo pelningumo rodiklius 1997–2001* m. kinta nežymiai. Nedaug buvo

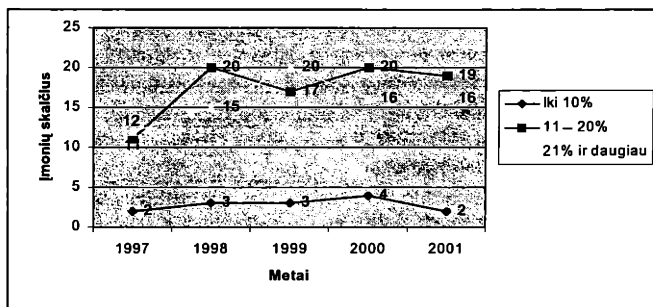
* prognozės metais

Schemos rodikliai ir jų žymėjimai:
 PE_b – bendrasis pelningumas;
 PE_g – grynas pelningumas;
 P_b – bendrasis pelnas;
 R_p – pajamos už parduotas prekes ir paslaugas (pardavimai);
 P_g – grynas pelnas;

K_{bltm} – bendrasis trumpalaikio turto likvidumas;
 S_{it} – trumpalaikis turtas;
 S_i – trumpalaikiai įsipareigojimai;
 K_{la} – viso turto apyvartumas;
 S_{vt} – visas turtas;
 S_a – vidutinės metinės atsargos;
 K_{aa} – atsargų apyvartumas (dienomis).

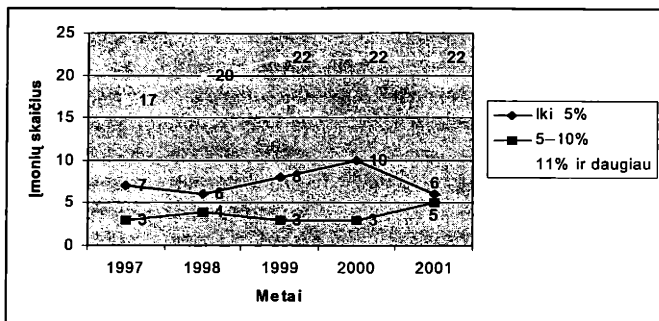
1 pav. Įmonės santykinų rodiklių vertinimo schema

2 pav. Tirtų įmonių bendrojo pelningumo dinamika 1997–2001 m.

įmonių, kurių bendrasis pelningumas buvo mažas. Įmonių, kurių bendrasis pelningumas neviršijo 10 proc., per visą laikotarpį keitėsi. Tik prognozuojamais 2001 m. tokių įmonių turėtų sumažėti. Tai galima paaiškinti šiomis priežastimis:

- 1) trys įmonės 2001 metais ketina nutraukti veiklą; joms pasitraukus sumažės įmonių, gaudančių labai mažą pelną;
- 2) kelios įmonės kitais metais planuoja maksimaliai padidinti bendrąjį pelningumą.

3 pav. Tirtų įmonių grynojo pelningumo dinamika 1997–2001 m.

Kasmet įmonių, kurių bendrasis pelningumas nuo 11 proc. iki 20 proc., dalis išlieka stabili. Prognozuojama, kad 2001 metais ji nesikeis.

Įmonių, kurių bendrasis pelningumas yra didesnis nei 20 proc., dalis kinta. Šį kitimą lėmė:

1) sėkmingai veikiančių įmonių dalies sumažėjimą 1998 metais lėmė krizė Rusijoje. Ypač tai palietė įmones, kurios didžiąją dalį produkcijos realizavo Rusijos rinkose arba kurios labai priklausė nuo žaliavų tiekėjų iš Rusijos;

2) įmones, sugebėjusias persiorientuoti į Vakarų rinkas, 1999 metais pasiekė aukštesnį bendrąjį pelningumą;

3) 2001 metais sėkmingiausiai veikiančių įmonių grupė turėtų nežymiai padidėti; įmonės ketina sumažinti produkcijos gamybos išlaidas ir tokiu būdu padidinti gamybinės veiklos efektyvumą.

Duomenis apie grynąjį pelningumą pateikė ne visos įmonės, tačiau bendros tendencijos pastebimos (3 pav.).

Kaip matyti iš 3 paveikslė pavaizduotos grynojo pelningumo dinamikos, kelių įmonių šis rodiklis neigiamas. Tiesa, tokių įmonių mažėja. Tai gali būti aiškinama dviem aplinkybėmis:

1) dalis įmonių ilgai sugebėjo padidinti grynąjį pelną ir pasiekė teigiamą šio rodiklio įvertį;

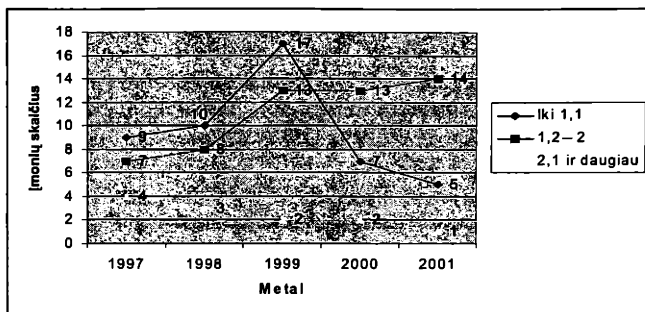
2) kai kurios įmonės, neišlaikiusios konkurencinės kovos ir nematydamos tolesnės veiklos perspektyvų, 2001* m. ketina nutraukti veiklą.

Kasmet išlieka beveik vienoda įmonių, kurių grynasis pelningumas yra iki 10 proc., dalis. Įmonių, kurių grynasis pelnas neviršija 5 proc., 2001 m. turėtų sumažėti. Turinčių grynąjį pelningumą nuo 5 proc. iki 10 proc. įmonių dalies kitimas nedidelis. Jų 2001 metais turėtų kiek padidėti. Todėl galima teigti, kad dalis įmonių peržengs 5 proc. grynąjį pelningumą.

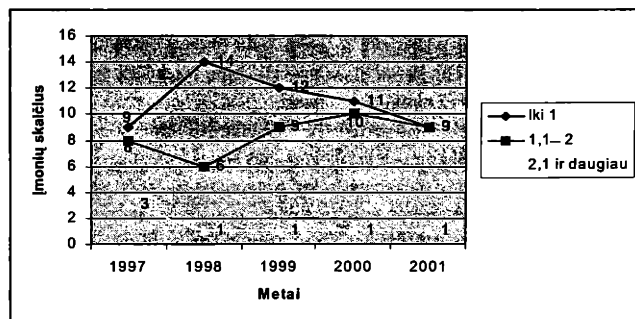
Finansinę įmonės padėtį bene objektyviausiai rodo bendrojo likvidumo rodiklis.

Iš 4 pav. pateiktų grafikų matyti, kad šiuo požiūriu išryškėja didesni tirtų įmonių bendrojo likvidumo svyravimai. 1997–1999 metais bendrojo likvidumo svyravimas buvo gana panašus. Didžiausią dalį sudarė įmonės, kurių koeficientas neviršijo 1,1. Gana didelės dalies įmonių šis

* prognozės metais

4 pav. Tirtų įmonių struktūra pagal tam tikras bendrojo likvidumo grupes

5 pav. Tirtų įmonių turto efektyvumo (apyvartumo) struktūros dinamika 1997–2001 m.

rodiklis buvo nuo 1,2 iki 2. Tačiau dalis įmonių, kurių likvidumo koeficientas aukštas, nuo 1997 iki 1999 m. mažėjo. Šis faktas rodo, kad įmonėms gana sėkmingai pavyko sumažinti nepagrįstai išaldomas lėšas. Situacija 2000–2001 metais akivaizdžiai pasikeitė. Matome, kad ypač daug įmonių tikisi pasiekti tinkamą trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų santykį. Tačiau dauguma įmonių, kurių bendrojo likvidumo koeficientas neviršija 1,1, dar nesugeba jo normalizuoti. Įmonių einamieji įsipareigoji-

mai yra didesni už turimas mokėjimo priemones [12, p. 185].

Iš 5 paveiksle pateiktos apyvartumo rodiklio dinamikos matome, kad 1997 metais dalies įmonių apyvartumas buvo nuo 1,1 iki 2. 1998 metais dominavo pramonės įmonės, kurių nagrinėjamas rodiklis neviršija vieneto. Tokia situacija rodo įmonėms atsiradus sunkumų pasikeitus prekybinių santykių su Rusija intensyvumui. Buvo nedaug įmonių, kurių apyvartumas yra didesnis nei 2,1.

Galima daryti prielaidą, kad tokią padėtį lėmė įvairios priežastys: a) vidinės: neracionalus išteklių naudojimas, vadovų klaidos, fizinis ir moralinis ilgalaikio turto nusidėvėjimas, naudojamose pasenusios technologijos; b) išorinės: valstybės ekonominė politika, nepalankūs verslui įstatymai, ekonominė valstybės būklė, infliaciniai procesai; rinkos svyravimai, ribota informacija apie rinką ir kt.

Šiaulių miesto pramonės įmonių investicijų dinamikos analizė ir vertinimas

Miesto pramonės perspektyvą lemia daug veiksnių: gamybinių įmonių vadovų kompetencija, verslo aplinkos sąlygos, investicijos, lemiančios įmonių augimą. Tačiau išskirtinė yra investicijų svarba. Investicijos daugeliui pramonės įmonių buvo ir yra viena iš svarbiausių plėtros sąlygų šiuo ekonominiu nuosmukio metu.

Vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių investicijų apimtį, yra tikslus pramonės įmonių rinkos sąlygų įvertinimas ir prisitaikymas prie jos. Nepakankamas dėmesys šiems klausimams mažina investicijas [3, p. 33]. Pirmiausia svarbu didinti gamybos apimtį. Norint išlaikyti turimas pozicijas būtina modernizuoti gamybos technologiją ir pasiekti didesnį produkcijos konkurencingumą [1, p. 12].

Analizuotų įmonių investicijų apimtį kitiems rodo 1 lentelės duomenys.

Iš lentelės duomenų matyti, kad daugiausia buvo investuota 1998–2000 m. 1995–1997 m. investuota 2,9 karto mažiau nei 1998–2000 m., 2001–2003 m. planuojama investuoti 1,2 karto mažiau nei 1998–2000 m.

Pagrindinės įmonių investicijų mažėjimo priežastys yra:

- 1) nesugebėjimas greitai persiorientuoti į Vakarų rinkas;
- 2) siauras (neišplėtotas) asortimentas;
- 3) didelės gamybos išlaidos;
- 4) mažas darbo našumas;
- 5) sumažėjęs vidaus vartojimas.

2 lentelės duomenimis, vienam darbuotojui tenkančios investicijos 1998–2000 m. buvo 2,4 karto didesnės nei 1995–1997 m. Per 2001–2003 m. investicijų suma, tenkanti vienam darbuotojui, yra 12 proc. mažesnė nei 1998–2000 m. ir 2,1 karto didesnė nei 1995–1997 m. Palyginus dviejų gretimų laikotarpių reikšmes, pavyzdžiui, kad 1998–2000 m. vienam darbuotojui tenkančios vidutinės investicijos buvo 6,5 tūkst. litų didesnės nei 1995–1997 m. prognozuojamos investicijų reikšmės, palyginti su prieš tai buvusio periodo reikšmėmis, bus mažesnės 1,2 tūkst. litų.

Kitas svarbus investicijų veiksnys – lėšų šaltiniai. Jie apibūdinami 2 lentelėje.

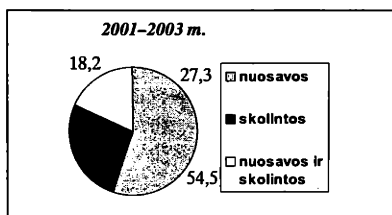
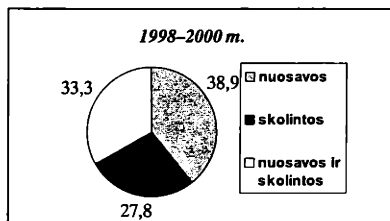
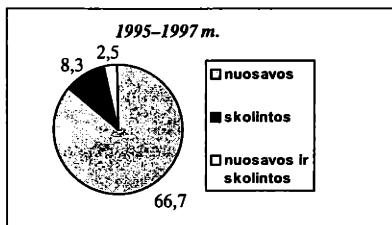
Įmonės naudojo skirtingus investicijų šaltinius. Šiuo požiūriu jas galima suskirstyti į tris grupes (žr. 6 pav.):

1 lentelė. Vidutinės investicijos, tenkančios vienai įmonei ir vienam darbuotojui (Lt)

Laikotarpis	1995–1997 m.	%	1998–2000 m.	%	2001–2003 m.	%
Vidutinės investicijos, tenkančios vienai įmonei	740 666,7		2 172 611,1		1 764 818,2	
Pokytis absoliučia verte	0	–	1 431 944,4	+193,3	–407 792,9	–18,8
Vidutinės vienam darbuotojui tenkančios investicijos	4462,9		10 924,7		9720,7	
Pokytis absoliučia verte	0	–	6461,8	+144,8	– 1204	–11,02

2 lentelė. Investicijų formavimo šaltiniai 1995–2003 m.

Laikotarpis	Nuosavos lėšos		Skolintos lėšos		Iš viso Tūkst. Lt
	Tūkst. Lt	%	Tūkst. Lt	%	
1995–1997 m.	8587	97	301	3	8888
1998–2000 m.	15 469	40	23 638	60	39 107
2001*–2003* m.	17 733	91	1680	9	19 413

6 pav. Įmonių pasiskirstymas pagal investicinių lėšų struktūrą

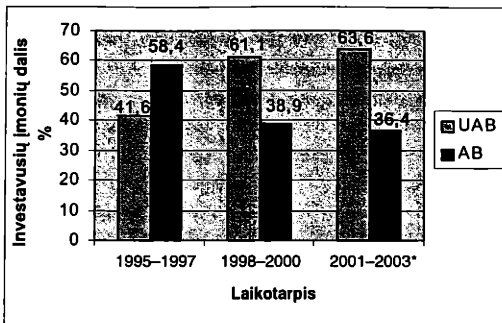
- Įmonės, investavusios tik nuosavas lėšas,
- Įmonės, investavusios skolintas lėšas,
- Įmonės, investavusios savas ir skolintas lėšas.

1995–1997 m. įmonių buvo panašios investicinių lėšų proporcijos: t.y. nuosavos įmonių lėšos sudarė 80–90 proc., skolintos 10–20 proc. bendrų investicijų. 1998–2000 m. situacija pasikeitė, nes daugiau įmonių lėšų investicijoms skolinosi. Investavimo politika analizuojamose įmonėse priklauso nuo jų statuso, skirtinga uždarytų akcinių bendrovių ir akcinių bendrovių (žr. 7 pav.).

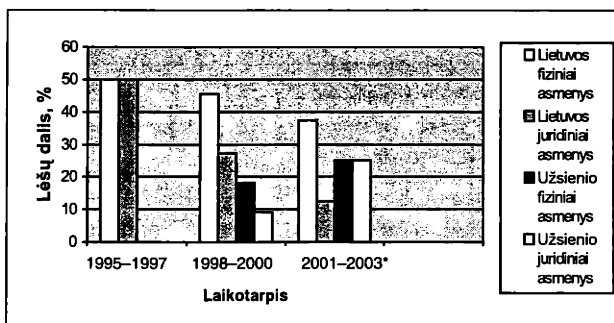
Nagrinėjant investuojančių įmonių pasiskirstymą pagal jų statusą, pastebima, kad

1995–1997 m. situacija iš esmės pasikeitė. 1998–2000 m. ir 2001–2003 m. investavusiųjų grupėje dominuoja uždarnosios akcinės bendrovės, tačiau 1995–1997 m. didesnę dalį sudarė akcinės bendrovės.

Mažėjant bendrų investicijų (žr. 2 lent.) įmonės toliau numato didinti investicijas, nors didėjimo sparta ir lėtės, o AB vidutinės metinės investicijos mažės. Šiuos pokyčius lemia struktūriniai pokyčiai, kapitalo koncentracija, technologijos kitimai, tarptautinė konkurencija ir kt. Pirmu investavimo laikotarpiu didėjo abiejų įmonių grupių investicijos, tačiau augimo tempai buvo skirtingi.

7 pav. Investicijos pagal įmonių statusą

8 pav. Lėšų šaltinių struktūra pagal investuotojų statusą

Analizuojant išryškėja investuotojų pasiskirstymas pagal juridinį statusą. Investuotojų statusas skirtingais laikotarpiais nevienodas. 1995–1997 m. visos įmonės, investavusios skolinčas lėšas, be išimties naudojosi Lietuvoje reziduojančių fizinių ir juridinių asmenų teiktomis finansinėmis paslaugomis. Juridinių statusą turinčių kreditorių grupėje dominavo mūsų šalies finansų institucijos. 1998–2000 m. skolintojų spektras labai išsiplėtė. Beveik trečdalis investavusiųjų buvo užsienio kreditoriai. Prognozuojama, kad 2001–2003 m. užsienio juridi-

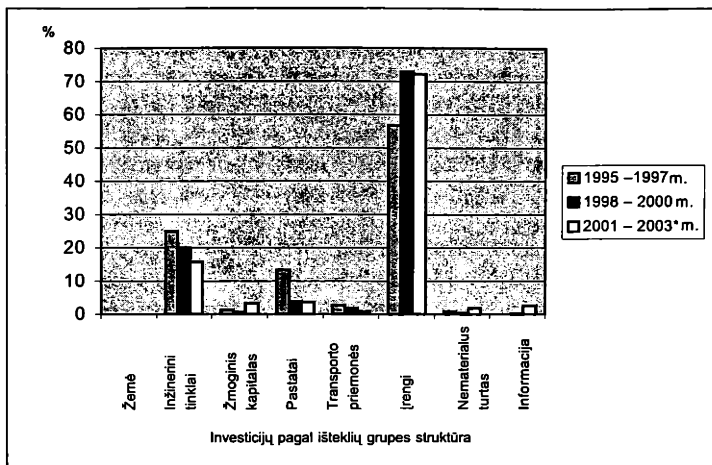
nių ir fizinių asmenų lyginamoji bendrosios investicijų apimties dalis padidės (žr. 8 pav.). Skolintų lėšų šaltiniai įvairūs tiek juridinio statuso, tiek rezidavimo vietos požiūriais.

Svarbu nustatyti investicijų pasiskirstymą pagal pagrindines įmonės išteklių grupes (žr. 9 pav.).

Daugiausia investicijų yra ir bus skiriama įmonėms modernizuoti – atnaujinti mechanizmus ir įrengimus ar jų įsigyti.

Investicijų į inžinerinius tinklus, jų plėtrą bei modifikacijos dinamika rodo, kad 2001–2003 m.

9 pav. Investicijos pagal išteklių grupes

šiems tikslams skirtas investicijas numatoma mažinti. 9 paveikslu duomenimis, pastatų įsigijimo problema daugelis pramonės įmonių iš esmės jau išsprendė. Tai akivaizdu iš šiai išteklių grupei skirtų investicijų struktūrinių pokyčių. 1995–1997 m. pastatams skirta 13,4 proc. visų lėšų, o 1998–2000 m. ir 2001–2003 m. ši dalis sumažėja atitinkamai iki 3,8 proc. ir 3,4 proc. Visais laikotarpiais žymią dalį investicijų įmonės skiria pastatams. Labai didelę investicijų į pastatus dalį sudaro rekonstrukcijai skirtos lėšos. Nors santykinė šių įdėjimų dalis laikui bėgant turi tendenciją mažėti, tačiau investicijų suma išlieka labai didelė. Išperkamosios pastatų nuomos mastas nuo 1998–2000 m. pastebimai didėja. 2001–2003 m. šiam gamybiniam ištekliui numatoma skirti beveik pusę lėšų. Ryškiau skiriasi naujiems pastatams įsigyti skirtų lėšų struktūra. 2001–2003 m. pastatams pirkti numatoma skirti daugiau negu penktadalį investicijų (22,4 proc.). Palyginti didelę investicijų pastatams dalis 1998–2000 m. buvo skirta kapitaliniam remon-

tui. Tačiau tai buvo trumpalaikis reiškinys, kurį lėmė mokesčių už nebaigtas statybas politika.

Tyrimas parodė, kad įrengimų įsigijimas sudaro didžiausią investicijų dalį. Nemažai įmonių sugebėjo apsirūpinti naujais technikos įrengimais jau 1995–2000 m., todėl vėlesniu laikotarpiu šių lėšų dalis sumažėjo.

Įmonės skiria nepakankamai dėmesio ir lėšų nematerialiam turtui. Nors ši išteklių grupė įmonėms vis svarbesnė, tikslinės lėšos į nematerialų turtą kol kas dar yra labai kuklios. Dabartinėmis sąlygomis daugiau lėšų skiriama informacijai. 1995–1997 m. į šį išteklių apskritai neinvestuota, 1998–2000 m. ir 2001–2003 m. tikslinės investicijos informacijai nežymiai didėjo.

Visą nagrinėjamą laiką į nematerialų turtą įdėtos lėšos buvo skirtos įsigyti patentus, licencijas, autorius teises.

Norinčioms adaptuotiis informacinėje visuomenėje pramonės įmonėms būtina sąlyga tampa gebėjimas efektyviai valdyti informacijos srau-

tus. 1995–1997 m. nė vienoje iš tirtų įmonių šis klausimas nebuvo sprendžiamas. 1998–2000 m. kai kurios įmonės jau suprato šią svarbą ir skyrė lėšų. Didžioji investicijų dalis buvo panaudota diegti informacines sistemas (IS), mažesnė – organizuoti specialius tyrimus. 2001–2003 m. būdingi radikalūs investicijų pasiskirstymo pasikeitimai, nes informacijos ištekliui skiriamos lėšos bus didinamos spartesniu tempu.

Analizuojamu laikotarpiu keitėsi ir investicijų į žmoginį kapitalą apimtis bei struktūra (žr. 3 lent.).

Iš lentelės matyti, kad didžiausią investicijų dalį sudaro lėšos darbuotojų kvalifikacijai tobulinti. Antroje vietoje – naujų darbuotojų samdos organizavimas. Ateityje padėtis keisis. 2001–2003 m. gerokai didesnę investicijų dalį numatoma skirti organizuoti naujų darbuotojų samdą, keičiant tam tikrų sričių specialistus. Todėl galima manyti, kad įmonės piniginius įdėjimus į darbuotojų samdą laiko tikrai reikšmingais, ieško tinkamos kompetencijos, profesionalių žmonių. Ankstesniais laikotarpiais papildyti darbo jėgą buvo skiriamas nedidelis dėmesys ir santykiškai mažai lėšų. Šį teiginį patvirtina tai, kad įmonių, skiriančių daugiau investicijų žmoguiam kapitalui, skaičius kasmet didėja.

Ekonominės plėtros požiūriu 2001 m. veikiančių šiauliuose pramonės įmonių veiklos prognozės pesimistinės, nes dauguma įmonių planuoja tik išlaikyti esamą padėtį. Sąlygiškai neperspek-

tyviomis laikomos cheminių medžiagų ir produktų, mineralinių dirbinių, guminių ir plastmasinių dirbinių, mašinų ir įrenginių gamybos įmonės. Plėtojant pramonę Šiaulių mieste, derėtų prioritetiškai orientuotis į mokslo imlių gamybos įmonių steigimą, skatinti gamybos koncentraciją.

Išvados

1. Iš finansinių santykinų rodiklių analizės matoma, kad įmonių galimybes investuoti riboja nepakankama gaminamos produkcijos paklausa.

2. Įmonių augimą labiausiai riboja apyvartinių lėšų stygius, žaliavų kainos, investicijų kontrolės tvarka ir informacijos nepakankamumas. Pramonės įmonių veiklos rezultatų kitimą lemia tokie veiksniai: poreikis didinti produkcijos asortimentą, reaguojant į besiplečiančią potencialių vartotojų rinką, reikmė modernizuoti gamybos technologiją.

3. Pagrindiniai negatyvūs pramonės įmonių veiklos išoriniai veiksniai pasireiškia vidaus vartotojų perkamosios galios mažėjimu, finansinių lėšų stoka, gamybinio pajėgumo ribotumu.

4. Tyrimo metu nustatyta, kad pramonės įmonės daugiau dėmesio skiria parinkti optimalią darbo jėgos struktūrą, atsižvelgdamos į žmoginio kapitalo kainą ir kokybę.

5. Įmonės investicijas ateityje (2001–2003 m.) ketina formuoti iš savo lėšų, siekdamos koncentruoti pagrindinę veiklą gamybos sektoriuje, atsisakyti papildomos veiklos.

3 lentelė. Investicijos į žmoginį kapitalą

Investicijų į žmoginį kapitalą pritaikymas	1995–1997 m.		1998–2000 m.		2001–2003 m.	
	Lt	%	Lt	%	Lt	%
1. Darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas	112 886,93	97,7	263 346,53	96,2	501 438	86,1
2. Naujų darbuotojų samdos organizavimas	1.848,7	1,60	10 402,462	3,80	73 381	12,60
3. Kita	808,81	0,70	0	0	7571,1	1,30
Iš viso:	115 544	100	273 749	100	621 216	100

LITERATŪRA

1. Frydman R., Rapaczynski A. Privatizacija Rytų Europoje: ar mažėja valstybės įtaka // K. Litterae Universitatis. 1996.
2. Mackevičius J., Poškaitė D. Finansinės ataskaitos. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
3. Ginevičius R. Įmonių veiklos diversifikacija. Vilnius: Technika, 1998.
4. Damašienė V. Šiaulių regiono ekonominė situacija ir plėtros perspektyvos // Regionų ekonomika ir plėtra: Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas. 1999 m. spalio 21–22 d.
5. Investicijų įstatymas. 1999 m. liepos 7 d. Nr. VIII–1312. Valstybės žinios. 1999, Nr. 60.
6. Lietuvos pramonės plėtojimo vidutinės trukmės politika ir jos įgyvendinimo strategija. Lietuvos Vyriausybės 1999–2000 metų veiklos programa // Lietuvos Respublikos Vyriausybė, p. 227, 1999 m. lapkričio 5 d.
7. Бункина М. К. Национальная экономика. Москва: Дело, 1997.
8. Vadovas miestų ekonomikos bazei analizuoti. Vilnius: Atkūla, 1999.
9. Lithuania's Progress Towards Accession to the European Union, July 1998 – June 1999. Executive Summary. Vilnius, 1999.
10. Rutkauskas A. V. Pelno inžinerija. Kaunas: Technologija, 1999.
11. Cyril Pat Obi Verslo finansų pagrindai. Kaunas: Technologija, 1998.
12. Mackevičius J. Finansinė analizė. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.
13. Simanauškas L. Modeliavimas ieškant pelningiausių sprendimų // Ekonomika. 1998, Nr. 45, p. 104–115.

ASSESSMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES ACTIVITIES AND INVESTMENT DEVELOPMENT IN ŠIAULIAI CITY

Leonas Simanauškas, Violeta Damašienė

Summary

The analyses activities of the operating enterprises and amount and structure of investments in Šiauliai city. Relatively non-perspective enterprises are chemical materials and products, rubber and plastic materials, metal processing equipment enterprises. Developing industry in Šiauliai city priority should be given to branches of industry which rely on know-how and skilled labour force.

Relying on macro and micro business environment the following conclusions have been made:

- due to increased competition and orientation to western markets the enterprises are focusing equally on low price and good quality production;
- lack of capital investment has made a negative impact on the companies' development, their compe-

tativeness, export volumes and foreign market increase;

- as local credit and reinvestment resources are limited, the companies should focus on foreign liary;
- slow industrial development in the city is predetermined by lack of clear innovatice activities.

Needs of enterprises for capital investments were assessed, opportunities of setting up new enterprises were defined and ways of improvement of the existing conditions were outlined, carrying out the continuous industry development strategy in Siauliai, setting up of production enterprises orientated on science, development of enterprises of higher added value should get the priority focus.

Įteikta 2000 m. lapkričio mėn.